

S čebelami skozi življenje

Foto: Arhiv družine Žvikart

Čebelar Franc Žvikart

Čar čebel je tolikšen, da veliko čebelarjev tako rekoč diha z njimi in da je njihovo počutje tesno povezano s stanjem čebel v čebelarstvu. Mogoče je reči, da gre za nekaj podobnega, kot je vpliv luninih men na ljudi. Čebele so njihove življenjske sopotnice in temu je podvržen skoraj vsak vidik njihovega življenja. To velja tudi za g. Franca Žvikarta, ki skupaj s sinom Aleksandrom in njegovo ženo Sabino vodi uspešno delujoče prevozno Čebelarstvo Žvikart. Občasno jim na pomoč priskočijo tudi drugi člani družine.

Šolan za poklicnega čebelarja

Čebelar Franc je bil rojen leta 1934 v Vuzenici. V družini je bilo dvanajst otrok, pri hiši pa niso imeli čebel. Čebelariti je začel med poznejšim šolanjem. Obiskoval je Gimnazijo Ravne in njen ravnatelj mu je nekoč omenil Čebelarstvo šolo v Ljubljani, ki je prav tedaj odprla svoja vrata. Takoj se je odločil za vpis. Takrat je tudi prvič prišel v stik s čebelami in začel čebelariti. Ognjeni krst je doživel, ko so odpirali kranjčice in so ga čebele tako hudo opikale, da zaradi oteklega obraza sploh ni videl, kaj je jedel za večerjo. Kljub temu ni izgubil veselja za čebelarjenje. Po končanem prvem letniku se je med počitnicami vrnil domov v Vuzenico in delal pri kmetih. Za plačilo je namesto denarja raje vzel dva naseljena kranjčica in ju odnesel domov v Vuzenico. Na glavi ju je nosil tri kilometre, in sicer tako, da ju je obrnil na glavo, ker ni želel potrgati satovja.

Čebelarstvo šola v Ljubljani je obiskoval v letih od 1952–1955. Cilj dveletnega učnega programa je bil namreč izšolati poklicne čebelarje, ki bi med drugim postali tudi svetovalci in pospeševalci čebelarstva. V kratkem času obstoja Čebelarstva šole sta šolanje končali dve generaciji slušateljev in Franc je pripadal drugi. Šola je delovala v okviru Gozdarske šole, ki je izobraževala gozdarske tehnike, njeni prostori pa so bili v bližini stadiona v Šiški. Pouk je potekal v dvanajstih barakah, od katerih je bila ena namenjena Čebelarstvu šoli. Ravnatelj šole in profesor je bil Josip Kobal, poučevali pa so še prof. Jože Rihar, Edi Senegačnik, Ambrož Stritar, Rožman, Ambrožič in drugi. Po njegovem mnenju je bil najboljši profesor Edi Senegačnik. Med šolskim letom so imeli vsak dan teoretična pred-

avanja, med čebelarstvo sezono pa tudi praktično delo v šolskem učnem čebelnjaku. Kot zanimivost je g. Žvikart povedal, da so se v šoli učili samo o AŽ-panjih, ne pa tudi o nakladnih. Še na sliki jih niso videli. Na ekskurziji pri čebelarju Kirarju pa so spoznali Kirarjeve panje. Obiskali so tudi Jana Strgarja v Bohinjski Bistrici in se seznanili z njegovim načinom vzreje matic in čebeljih družin.

Za svoje delo so se slušatelji šole usposabljali tudi v šolskem učnem čebelnjaku s 30 čebeljimi družinami. Vsakomur so bile dodeljene po tri čebelje družine in tako so dve leti čebelarili pod nadzorom profesorjev. Poleg tega so prostovoljno hodili pomagat profesorjem pri delu v njihovih čebelnjakih, še posebej ob prevozih čebel na paše, ko je bilo dela zelo veliko. Takrat so namreč čebele prevažali še z vlakom, zato je bilo treba panje naprej natovorit na vagon in jih potem tudi raztovoriti. Po koncu drugega šolskega leta je pri čebelarju Ivanu Marohu v Halozah opravil še tri mesece obvezne prakse ter tako pridobil naziv poklicni čebelar. Po dveh generacijah je šola prenehala delovati, ker je leta 1954 razpadla Zadružna zveza s sedežem na Miklošičevi cesti, v okviru katere je delovala. Pozneje je ob službi opravil tudi potrebne izpite na tedanji Kmetijski šoli Grm Novo mesto ter si tako poleg poklica čebelarja pridobil še poklic sadjarja.

Čas poklicnega čebelarjenja

Po končani šoli je leta 1955 dobil delo na državnem posestvu v Črmošnjicah pri Semiču, kjer je skrbel za 60 čebeljih družin. V tistem obdobju so imeli namreč na vseh državnih posestvih tudi čebele. Tam je delal do leta 1958. Do tedaj je zaslužil tudi za nakup svojih panjev, tako da je doma začelo rasti majhno čebelarstvo. Sicer pa od državnega posestva ni dobil niti kozarca medu, ki ga je pridelal.

Od tam se je preselil v Slovenske Konjice ter se zaposlil v tamkajšnji Kmetijski, proizvodni in poslovni

V Čebelarstvu Žvikart čebelarita oče Franc in sin Aleksander

Foto: MB

zvezi, ki je načrtovala ustanovitev čebelarkega podjetja. Tam je prevzel 40 čebeljih družin v AŽ-panjih, jeseni leta 1958 pa je naselil tudi prva dva nakladna panja. Potem je naročil še 60 LR-panjev ter jih naselil že prihodnje leto. Pri čebelarjenju v nakladnih panjih mu je z nasveti pomagal prof. Rihar, ki ga je nekajkrat obiskal v Slovenskih Konjicah. Ideja o čebelarstem podjetju se je uresničila jeseni leta 1960 z združitvijo enot na drugem državnem posestvu, ki je delovalo na Mirošanu v Spodnji Savinjski dolini. Vodja čebelarkega podjetja je bil g. Brglez, ki pa pri delu s čebelami ni imel srečne roke. To je pri g. Žvikartu povzročalo slabo voljo ter privedlo tudi do hitrega konca podjetja, saj je bilo to že leta 1962 prodano Kmetijski zadrugi Savinjska dolina. Še istega leta pa so v Ljubljani začeli ustanavljati veliko jugoslovansko čebelarstvo podjetje, imenovano Agromel, v katerem naj bi pridelali čim več medu za izvoz v tujino. Agromel je čebelje družine skupaj s panji pobral z vseh državnih posestev, na katerih so do takrat gojili tudi čebele, pozneje pa ne več. To je bila pravzaprav nepovratna škoda za državna posestva, meni g. Žvikart, ki je tedaj kot delavec državnega posestva prešel k Agromelu. Delal je v obratih tega podjetja v Slovenskih Konjicah in Slovenski Bistrici, poleg tega pa je čebele prevažal tudi na pašo po Sloveniji in po drugih republikah tedanje Jugoslavije. Podobno kot prejšnje čebelarstvo podjetje je tudi Agromel kmalu propadel zaradi nerealnih poslovnih načrtov in slabega gospodarjenja. Skupaj naj bi pridelali 200.000 ton medu, v resnici pa so ga pridelali 20.000 ton. Poleg tega je bilo v upravi Agromela kar 180 doktorjev in inženirjev, v proizvodnji pa samo približno 40 čebelarjev in še nekaj drugih delavcev. Zaradi takšnih nesorazmerij je šel Agromel že leta 1964 v stečaj. Inventar so prodali, ni pa znano, kaj se je zgodilo z vsemi čebeljimi družinami. G. Žvikart je tedaj ostal brez čebel.

Že tedaj je sodeloval tudi s konkurenčnim in uspešnejšim Medexom. Najprej je bil zbiralatelj medu, pozne-

je pa tudi dolgoletni kooperant. Zaradi slabših letin in izboljšanja prodaje na domu zadnjih pet let deluje kot samostojni podjetnik. Kot zanimivost je g. Žvikart povedal, da je Medex leta 1964 prav po njegovi zaslugi začel tržiti propolisovo tinkturo. Po naročilu Medexovega komercialista g. Gregorca (očeta prof. dr. Aleša Gregorca), ki je

Spričevalo za naziv poklicni čebelar

Photo: MB

želel za švicarske kupce priskrbeti propolisovo tinkturo, je namreč g. Žvikart pri čebelarjih lastnoročno nabiral propolis in ga zagotovil zadostno količino.

Čas samostojnega čebelarjenja

Po neuspešnih zgodbah s čebelarstvom podjetji se je g. Žvikart ustalil v Slovenskih Konjicah in se zaposlil v tovarni usnja Konus, kjer je delal do upokojitve. Od takrat naprej je kot poklicni čebelar vsako leto s prihranki kupil nekaj čebeljih družin ter njihovo število vse do danes nenehno povečeval. Zdaj čebelarji skupaj s sinom. To je bilo obdobje rasti in razcveta njegovega čebelarstva, s katerim se je prej ukvarjal ob službi. Čeprav je imel izkušnjo čebelarjenja tako z AŽ kot LR-panji, je od propada Agromela naprej čebelaril samo v 10-satnih AŽ-panjih, od katerih so nekateri trietažni, nekateri pa imajo notranje osmukalnike cvetnega prahu. Za te se je odločil že pred časom, predvsem zaradi izkušenj z zunanji osmukalniki, ki jih je treba prazniti vsak dan, nasprotno pa v notranjih cvetni prah lahko ostane dalj časa, saj se začne sušiti že v panjski mikroklimi in se ne razmoči.

Ko je sin Aleksander zrasel, sta v osemdesetih letih prejšnjega stoletja kupila prvi tovornjak in ga predelala v prevozni čebeljak. Zdaj imata v skupnem čebelarstvu približno 300 čebeljih družin oz. največ doslej. Nameščene so na treh tovornjakih in treh manjših prikolicah, seveda pa tudi v stalnih čebelnjakih. Enega imata v bližini domače hiše v Slovenskih Konjicah. Število čebeljih družin nameravata še povečati. Pridobivanje čebeljih pridelkov je z medu razširil še na pridelavo cvetnega prahu, propolisa, matičnega mlečka in voska, tako da z izjemo čebeljega strupa prideluje vse druge čebelje pridelke. Del jih predela v medene pijače (žganje, liker in borovničevac z medom). Po njegovem mnenju je čebelarstvo v Sloveniji storilo velik korak naprej prav s pridelavo različnih čebeljih pridelkov in njihovo predelavo. V preteklosti so čebelarji pridelovali samo med, saj na tržišču ni bilo zanimanja za druge čebelje pridelke. Včasih niso mogli prodati niti zdaj tako cenjenega kostanjevega medu. Res pa je

Spomin na 1. letnik Čebelarke šole 28. 5. 1954. Prva vrsta od leve proti desni: profesor ?, Boža Žbogar, Ivanka Berlot, Josip Kobal, ravnatelj, Ambrož Stritar, razredničar, ?, Mara Krmelj. Druga vrsta od leve proti desni.: Marija Bajc, Erna Knez, Franc Žvikart, Štefančič, Vojko Primec, ?, Ivan Gril, Tone Štih, Milan Meglič.

Foto: Arhiv družine Žvikart

Čebelarstvo v Črmošnjicah, maj 1958

tudi, da je bil ta v preteklosti še bolj izrazito grenak, zdaj pa je nekoliko manj, ker v parkovnih zasaditvah raste več lip. Dandanes sta večji tako pridelava kot tudi prodaja vseh čebeljih pridelkov.

Ker čebele prevažna na paše v Prekmurje, na Pohorje in v gozdove Notranske, pridelava različne sorte medu: cvetličnega, gozdnega, akacijevega, lipovega, kostanjevega in hojevega. Kakovost njegovega medu potrjujejo tudi številna zlata in srebrna priznanja z ocenjevanj medu v Semiču, Mariboru in na sejmu Agra. Po njegovem prepričanju je njegovemu čebelarstvu največ škode povzročila omejitev prevozov po državah nekdanje Jugoslavije. Prej je namreč svoje čebele prevažal na žepkovo pašo v Liko, na sončnično v Zrenjanin in v Vojvodini in na akacijevo v Srbijo. Nazadnje je čebele prepeljal v Liko leta 1988. Mimogrede nam je v zvezi s prevozi zaupal še manjši čebelarski trik glede preprečevanja strjevanja medu na poletni gozdni paši. Sam namreč po končani kostanjevi paši prepelje čebele na gozdno pašo na Pohorje. Ker obstaja nevarnost strjevanja medu v satju, pusti v medišču samo štiri iztočene sate. Ker medišče ni zasedeno s sati, čebele te štiri sate bolj napolnijo, kot če bi enako količino razporedile v deset satov. V tem primeru točenje ne bi bilo mogoče, saj bi med v satju kristaliziral, štiri napolnjene sate pa je mogoče iztočiti.

Ker g. Žvikarta čebele spremljajo vse življenje in z njimi diha, nosi celotno domovanje Žvikartovih čebelarski pečat. V domači hiši so skladišče, točilnica ter lepo opremljena in založena prodajalna, v kateri prodava vse, kar pridelava in predelava. Veliko k temu pripomorejo pogosti obiski številnih turističnih skupin. Goste sprejema na domu, na posebej opremljeni terasi za sprejem in izvedbo čebelarskih predavanj. Parkirni prostor pred hišo je primeren za dva avtobusa gostov, doslej pa jih je sprejel največ 80. Medu jim tako še zmanjka. Pred nedavnim so svoj čebelarski turizem tudi certificirali. Če gre za obisk skupine čebelarjev, jim z veseljem pokaže, kakšno biološko omelo za čebele uporablja v svojem čebelarstvu. To »biomelo« namreč ne vznemiri čebel in se ne zamaže z medom. Dlačice klasičnih omel čebele bolj vznemirijo in se bolj lepijo v

Na akacijevi paši v Prekmurju, 1962

celice. Njegovo »biomelo« je pravzaprav ena izmed pozabljenih čebelarskih modrosti, saj ni nič drugega kot navadna zelena vejica pušpana – grma, ki raste v okolici skoraj vsake domače hiše.

Neutruden in nesebičen pri delu

G. Žvikart je bil zaradi svojega bogatega čebelarskega znanja in izjemnih izkušenj tudi preglednik čebeljih bolezní. Naziv preglednika čebeljih bolezní je dobil po opravljenem tečaju, ki ga je organizirala tedanja Čebelarska zveza Celje. Njihova naloga je bila prepoznavanje čebeljih bolezní na terenu in vzorčenje.

Član ČD Slovenske Konjice je postal že leta 1968, zelo kmalu po tem (leta 1970) pa je postal tudi predsednik društva. Na tem položaju je ostal polnih 15 let. Ob začetku njegovega predsedovanja je imelo društvo 17 članov, ob koncu pa 54. K temu je pripomoglo zlasti njegovo nalezljivo navdušenje nad čebelami, saj je za čebelarjenje navdušil skoraj vsakega sodelavca, s katerim je imel v službi več stikov. V obdobju predsedovanja društvu je postal tudi eden izmed ustanoviteljev Čebelarske zveze Slovenske Konjice, v kateri so združena čebelarska društva Loče, Zreče, Slovenske Konjice in Oplotnica. Vsa leta po odhodu s položaja predsednika društva deluje kot član upravnega odbora ČD in ČZ Slovenske Konjice.

Poleg svojih sodelavcev je kot mentor čebelarskega krožka na posebni šoli v Slovenskih Konjicah za čebele navduševal tudi učence s posebnimi potrebami. Krožek z učenci, ki so bili različno prizadeti, je vodil od leta 1970 do 1989. Šola je med, ki so ga pridelali skupaj z učenci, obdržala za svoje potrebe, učenci pa so bili zadovoljni z dodatno popestritvijo ter blagodejnim vplivom čebel. Nekaj časa potem, ko je krožek prenehal delovati, so čebelnjak preselili k OŠ Podgoro, na kateri zadnje štiri leta spet deluje kot mentor čebelarskega krožka.

V njegovem življenju ga vodi filozofija, da pri vsakem delu vztraja toliko časa, dokler ga ne konča. Za tak odnos je bil g. Žvikart nagrajen z izjemnimi čebelarskimi uspehi in dosežki, pa tudi z odličji Antona Janše vseh treh stopenj.

MB